

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Факультет психології та історії
Кафедра філософії та соціальних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри
Професор Харченко Ю.В.

«28» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ГЕОМОРФОЛОГІЯ З ОСНОВАМИ ГЕОЛОГІЇ»

Рівень вищої освіти: **перший (бакалаврський)**

Галузь знань: **A Освіта**

Спеціальність: **A4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)**

Предметна спеціальність: **07 Географія**

Освітня програма: **«Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота»**

Форма навчання: **денна**

2025-2026 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни **геоморфологія з основами геології**

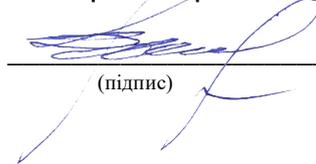
розроблена на основі освітньо-професійної програми **«Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота»**

навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня **першого (бакалаврського)** за спеціальністю **A4 Середня освіта (Географія)**, предметною спеціальністю **07 Географія**

Розробники: **Онойко Юрій Юрійович**, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та соціальних наук

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри **філософії та соціальних наук**
Протокол від «28» серпня 2025 року № 1

Завідувач кафедри філософії та соціальних наук _____

(підпис)

Харченко Ю.В.
(прізвище та ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни **геоморфологія з основами геології** для студентів спеціальності **A4 Середня освіта**, предметної спеціальності **07 Географія** за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. – ЦДУ імені В. Винниченка, 2025 – 18 с.

© Онойко Ю.Ю., 2025 рік

© ЦДУ імені В. Винниченка, 2025 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни		
		денна форма навчання	заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 3,5	Галузь знань А Освіта	Нормативна		
Загальна кількість годин – 105	Спеціальність: А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями) Предметна спеціальність: 07 Географія	Рік підготовки		
		1-й		
		Семестр		
		2-й		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3	Освітня програма: «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота»	28 год.		
		Практичні		
		18 год.		
		Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Самостійна робота	
			59 год.	
			Вид контролю:	
			Екзамен	

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Головною метою курсу є ознайомлення студентів із внутрішньою будовою Землі, геологічними процесами, які відбуваються в надрах Землі та на поверхні, структурою літосфери і земної кори, взаємозв'язками між тектонічними структурами та формами рельєфу, вивчення геоморфологічних процесів та різноманіття форм рельєфу.

Завдання вивчення дисципліни:

- **навчальні:** забезпечити засвоєння студентами необхідного обсягу теоретичних та прикладних знань з геоморфології та геології;
- **методичні:** формувати у студентів вміння організовувати процес спостереження за геоморфологічними і геологічними процесами і явищами, уміння аналізувати та порівнювати;
- **дослідницькі:** формувати у студентів вміння самостійно проводити наукові дослідження геологічних та геоморфологічних об'єктів і залучати до цього процесу учнів (зокрема в рамках роботи Малої академії наук учнівської молоді);
- **практичні:** підготувати студентів до виконання обов'язків вчителя географії та організатора краєзнавчо-туристичної роботи, виробити вміння в доступній формі з використанням різних методів та технологій доносити інформацію до інших.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Геоморфологія з основами геології» у студента мають бути сформовані такі **компетентності за освітньо-професійною програмою** «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (ЦДУ, 2025): **інтегральна компетентність (ІК)** – здатність розв'язувати професійні проблеми та спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти та організації краєзнавчо-туристичної роботи, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук та географічної науки, застосовувати інноваційні технології в роботі, критично та творчо мислити.

Загальні	фахові
ЗК4 – здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, набувати соціальні навички (soft skills), спеціалізовані концептуальні знання в процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, усвідомлення можливості навчання впродовж життя.	ФК2 – здатність застосовувати базові знання з природничих наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних ресурсів та природокористування, природних комплексів. ФК10 – здатність до системного географічного мислення, критичного сприйняття інформації, розуміння та пояснення основних фізико-географічних та суспільно-географічних процесів, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації, уміння встановлювати географічні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства. ФК11 – здатність до розуміння та пояснення особливостей фізико-географічних об'єктів у геосферах, взаємозв'язків у ландшафтах та біогеоценозах; географічного аналізу закономірностей просторової диференціації ландшафтної оболонки та прояву фізико-географічних закономірностей в межах океанів, материків, України та її регіонів. ФК12 – здатність пояснювати геоекологічні аспекти функціонування природно-техногенних систем, прагнення до збереження навколишнього середовища, раціонального природокористування, охорони ландшафтного різноманіття та біорізноманіття, природоохоронної та природно-заповідної діяльності, розуміти та пояснювати стратегію збалансованого розвитку людства.

Окрім вже зазначених компетентностей з ОП, вивчення дисципліни «Геоморфологія з основами геології» забезпечує формування таких **додаткових компетентностей**:

- здатність застосовувати теоретичні знання про внутрішню будову Землі, гірські породи та мінерали, окремі типи форм рельєфу, геологічні та геоморфологічні процеси у практичних ситуаціях, зокрема під час організації краєзнавчо-туристичної діяльності із учнями;
- здатність провадити дослідницьку роботу у сфері оцінки та аналізу геологічних ресурсів України та різних регіонів світу, порівнювати їх;
- здатність аналізувати різноманітні геологічні та геоморфологічні карти;
- здатність прогнозувати особливості розвитку геологічної та геоморфологічної ситуації, зміни форм рельєфу;
- здатність користуватись різноманітним геологічним та геоморфологічним спорядженням;
- здатність аналізувати рівень антропогенної трансформації земних надр та земної поверхні, виявляти чинники змін, запобігати негативному впливові господарської діяльності на літосферу.

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

Вивчення дисципліни «Геоморфологія з основами геології» забезпечує досягнення таких **програмних результатів навчання за освітньо-професійною програмою** «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (ЦДУ, 2025):

ПРНЗ – *знає і розуміє* принципи і закономірності будови і функціонування ландшафтної оболонки Землі, особливості фізико-географічних об'єктів і процесів у геосферах, взаємозв'язків у ландшафтах та біогеоценозах; *пояснює* закономірності просторової диференціації ландшафтної оболонки та прояв фізико-географічних закономірностей на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях, в межах океанів, материків, України та її регіонів; *розуміє* геоecологічні аспекти функціонування природно-техногенних систем та *усвідомлює* важливість охорони навколишнього середовища;

ПРН9 – *застосовує* базові знання з природничих наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних комплексів;

ПРН10 – географічно *мислить, критично сприймає* інформацію; *пояснює* основні фізико-географічні та суспільно-географічні процеси, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації; *встановлює* географічні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства;

Деталізація результатів навчання за навчальною дисципліною «Гідрологія». **Студенти повинні знати:**

- базовий поняттєво-термінологічний апарат з курсу геоморфології та геології;
- основні методи геологічних та геоморфологічних досліджень;
- будову, хімічний, мінералогічний та петрографічний склад внутрішніх оболонок Землі;
- структуру літосфери і земної кори;
- взаємозв'язки між тектонічними структурами і формами рельєфу та корисними копалинами.
- різноманіття та класифікацію мінералів і гірських порід, основних форм рельєфу, та геологічних і геоморфологічних процесів;
- закономірності формування і поширення корисних копалин;
- закономірності виникнення різних типів форм рельєфу;
- взаємозв'язки між літосферою, гідросферою, атмосферою та біосферою;
- наслідки антропогенного впливу на літосферу і її складові частини, основні екопроблеми літосфери.

Студенти повинні вміти:

- визначати морфометричні та фізико-географічні характеристики геологічних і геоморфологічних об'єктів, описувати їх; зображати схематично геологічний кругообіг в природі і його складові;
- аналізувати геологічні та геоморфологічні карти;
- позначати на картах різні геологічні та геоморфологічні процеси і об'єкти;
- будувати геологічні та гіпсометричні профілі, різноманітні графіки, колові та стовпчикові діаграми, які демонструють динаміки геологічних та геоморфологічних процесів;
- показувати на карті географічні об'єкти з переліку номенклатури: форми рельєфу, геологічні об'єкти, родовища корисних копалин тощо.

1.4. Міжпредметні зв'язки

З метою успішного оволодіння матеріалом навчального курсу «Геоморфологія з основами геології» студент повинен мати ґрунтовні знання з таких предметів: загального землезнавства, гідрології, метеорології і кліматології, фізики та хімії, біології та ін.

2. Програма навчальної дисципліни ВСТУП

Курс розрахований на студентів, які навчаються за спеціальністю А4 Середня освіта (Географія), предметною спеціальністю 07 Географія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та викладається під час першого року навчання з метою ознайомлення студентів із будовою, складом, фізичними і хімічними властивостями літосфери та більш глибоких шарів Землі, особливостями розвитку геологічних і геоморфологічних явищ та процесів, закономірностями формування нерівностей земної поверхні, різноманіттям форм рельєфу, змінами літосфери і земної поверхні під впливом як природних, так і антропогенних чинників.

Лекційний курс ознайомлює студентів зі складом та будовою літосфери, різноманіттям геологічних та геоморфологічних об'єктів і процесів, взаємозв'язками між літосферою, гідросферою, атмосферою та біосферою, наслідками антропогенного впливу на літосферу і її складові частини, основними екопроблемами літосфери, особливостями комплексного аналізу геологічних і геоморфологічних карт тощо.

Практичні роботи розраховані на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами під час прослуховування лекційного курсу, узагальнення отриманої інформації, успішному застосуванню отриманих знань з навчального курсу «Геоморфологія з основами геології» на практиці, зокрема в процесі спостереження за геологічними об'єктами і процесами, формами рельєфу, проведення геолого- і геоморфологометричних робіт.

Програмою також передбачено самостійне опрацювання деяких тем з курсу, а також написання рефератів, підготовка доповідей.

Змістовний розділ №1

Основи геології. Внутрішня будова Землі

Тема 1. Загальні відомості про геоморфологію та геологію.

Поняття про геоморфологію та геологію. Різноманіття геологічних та геоморфологічних наук, зв'язок з іншими науками. Об'єкт, предмет і завдання геології та геоморфології як самостійних наук. Методи геоморфологічних та геологічних досліджень. Історія розвитку геоморфології та геології.

Тема 2. Внутрішня будова Землі, хімічний та мінералогічний склад земної кори.

Внутрішня будова Землі. Хімічний склад Землі. Поняття "мінерал". Кристалографічні властивості та форми мінералів у природі. Діагностичні ознаки мінералів. Різноманіття та класифікація мінералів.

Тема 3. Гірські породи та їх утворення.

Магматизм. Утворення та класифікація магматичних порід. Вивітрювання (гіпергенез). Утворення та класифікація осадових порід. Метаморфізм. Утворення та класифікація метаморфічних порід. Геологічне літочислення.

Змістовний розділ №2

Геоморфологія. Різноманіття форм рельєфу

Тема 4. Процес рельєфоутворення. Класифікація форм рельєфу.

Чинники і процеси рельєфоутворення. Морфологічна класифікація форм рельєфу. Морфометрична класифікація форм рельєфу. Генетична класифікація форм рельєфу.

Тема 5. Морфоструктури та особливості їх формування.

Закономірності формування планетарних форм рельєфу Землі. Основні морфоструктури материкових піднять. Основні морфоструктури океанічних западин. Вплив тектонічних рухів та землетрусів на формування рельєфу. Вплив геологічної будови та властивостей гірських порід на формування рельєфу. Роль магматизму у формуванні нерівностей земної поверхні.

Тема 6. Морфоскульптури та особливості їх формування.

Закономірності формування морфоскульптур. Флювіальні, гляціальні та криогенні форми рельєфу. Еолові, карстові, термокарстові та суфозійно-просадкові форми рельєфу. Схилі, берегові, біогенні та антропогенні форми рельєфу.

Тема 7. Методи геоморфологічних досліджень. Геоморфологічне картографування.

Польові і камеральні методи вивчення рельєфу. Суть і завдання геоморфологічного картографування. Типи геоморфологічних карт, їх зміст. Способи складання морфометричних карт, загальних геоморфологічних карт, окремих категорій форм, геоморфологічної регіоналізації, морфодинамічних, палеогеоморфологічних, геоморфологічного прогнозу, прикладних.

3. Структура навчальної дисципліни (денна форма навчання)

Назви змістовних розділів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		лк.	лаб.	пр.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовний розділ №1. Основи геології. Внутрішня будова Землі						
Тема 1. Загальні відомості про геоморфологію та геологію	10	4	-	2	-	4
Тема 2. Внутрішня будова Землі, хімічний та мінералогічний склад земної кори	16	4	-	2	-	10
Тема 3. Гірські породи та їх утворення	16	4	-	2	-	10
Разом за змістовним розділом 1	42	12	-	6	-	24
Змістовний розділ №2. Геоморфологія. Різноманіття форм рельєфу						
Тема 4. Процес рельєфоутворення. Класифікація форм рельєфу	14	4	-	2	-	8
Тема 5. Морфоструктури та особливості їх формування	18	4	-	4	-	10
Тема 6. Морфоскульптури та особливості їх формування	18	4	-	4	-	10
Тема 7. Методи геоморфологічних досліджень. Геоморфологічне картографування	13	4	-	2	-	7
Разом за змістовним розділом 2	63	16	-	12	-	35
Усього годин	105	28	-	18	-	59

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1. Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовний розділ №1 Основи геології. Внутрішня будова Землі		
1.	Загальні відомості про геоморфологію та геологію	4
2.	Внутрішня будова Землі, хімічний та мінералогічний склад земної кори	4
3.	Гірські породи та їх утворення	4
Разом за змістовним розділом 1		12
Змістовний розділ №2 Геоморфологія. Різноманіття форм рельєфу		
4.	Процес рельєфоутворення. Класифікація форм рельєфу	4
5.	Морфоструктури та особливості їх формування	4
6.	Морфоскульптури та особливості їх формування	4
7.	Методи геоморфологічних досліджень. Геоморфологічне картографування	4
Разом за змістовним розділом 2		16
Всього		28

4.2. Теми практичних занять

4.2.1. Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовний розділ №1 Основи геології. Внутрішня будова Землі		
1.	Загальні відомості про геоморфологію та геологію	2
2.	Внутрішня будова Землі, хімічний та мінералогічний склад земної кори	2
3.	Гірські породи та їх утворення	2
Разом за змістовним розділом 1		6
Змістовний розділ №2 Геоморфологія. Різноманіття форм рельєфу		
4.	Процес рельєфоутворення. Класифікація форм рельєфу	2
5.	Морфоструктури та особливості їх формування	4
6.	Морфоскульптури та особливості їх формування	4
7.	Методи геоморфологічних досліджень. Геоморфологічне картографування	2
Разом за змістовним розділом 2		12
Всього годин		18

4.3. Самостійна робота

4.3.1. Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовний розділ №1 Основи геології. Внутрішня будова Землі		
1.	Гіпотези походження Землі та етапи еволюції Сонячної системи	4
2.	Основні методи пошуку та розвідки корисних копалин	4
3.	Способи видобутку корисних копалин	2

4.	Інженерна геологія: роль вивчення фізико-технічних властивостей порід при будівництві	6
5.	Загальна структура еколого-геологічних досліджень: інформаційний, аналітичний, прогнозний та контрольньо-управлінський блоки	4
6.	Сучасні геодинамічні зони й аномалії літосфери та їхнє екологічне значення	4
Разом за змістовним розділом 1		24
Змістовний розділ №2		
Геоморфологія. Різноманіття форм рельєфу		
7.	Основні теорії розвитку рельєфу (цикли ерозії, геоморфологічний аналіз)	6
8.	Основні задачі геоморфологічних досліджень при інженерно-геологічній оцінці території	4
9.	Вплив господарської діяльності людини на сучасні геоморфологічні процеси	6
10.	Методи геоморфологічних досліджень	4
11.	Відносний і абсолютний вік рельєфу. Геологічні методи його визначення	4
12.	Структурний рельєф континентів	6
13.	Структурний рельєф океанських улоговин і перехідних (континентально-океанських) областей	4
Разом за змістовним розділом 2		34
Всього годин		58

4.4. Індивідуальні завдання

Реферати з курсу «Геоморфологія з основами геології»

1. Геологія та геоморфологія – одні з найважливіших галузей знань про природу Землі.
2. Класифікація, походження та використання мінералів.
3. Тектонічні рухи, магматизм, вулканізм та землетруси як фактори рельєфоутворення.
4. Основні етапи розвитку земної кори.
5. Робота річок (флювіальні процеси), вітру (еолові форми), льодовиків та моря.
6. Типи рельєфу: гори, рівнини, платформи та їх морфологічні особливості.
7. Карст і карстові форми рельєфу: процеси розчинення порід та формування печер.
8. Рельєф України: основні геоморфологічні області України.
9. Методи створення та читання геологічних карт.
10. Хімія води та режими вивітрювання. Періоди та цикли річкової ерозії. Ерозійні форми рельєфу.
11. Підземний лід. Його генетичні типи.
12. Осади підземних вод.
13. Основні елементи рельєфу Світового океану. Видобування корисних копалин в береговій зоні.
14. Структурна організація силікатів – найбільш розповсюджених мінералів на Землі.
15. Глинисті мінерали, їх склад, структура та умови утворення.
16. Дислокація осадових порід.
17. Співвідношення основних геохронологічних та стратиграфічних підрозділів.
18. Фази розвитку кори вивітрювання.
19. Географічне розповсюдження землетрусів та їх прогноз.
20. Гідрогеологічні карти та їх значення.
21. Етапи розвитку геологічних районів території України.
22. Палеогеографічні карти. Фаціальний аналіз як основний метод відтворення геологічних

- подій.
23. Роль хімічного вивітрювання у формуванні рельєфу.
  24. Раціональне використання та охорона геологічного середовища.
  25. Геологічна діяльність вітру, підземних вод, озер, боліт.
  26. Річкова ерозія. Геологічна діяльність морів та океанів.
  27. Просадкові явища.
  28. Ерозія, суфозія, карст, зсуви.
  29. Тектонічні процеси, рухи земної кори.
  30. Платформи, геосинклиналі.
  31. Типи корисних копалин та утворення їх родовищ.
  32. Генетична класифікація корисних копалин, їх запаси.
  33. Основні геологічні структури України.
  34. Корисні копалини України.
  35. Походження, вік, динаміка рельєфу.
- Інші теми за ініціативою студента.

4.5. Форми та методи навчання

Під час вивчення дисципліни гідрологія передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп'ютерна підтримка освітнього процесу, зокрема конференцій у Google Meet, тестування в Classtime, виконання завдань у Google Classroom. Впроваджуються інтерактивні методи навчання (ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод, мозковий штурм тощо).

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: розповідь, пояснення, лекція, демонстрація, ілюстрація, практичні роботи, самостійна робота з різними джерелами інформації, робота з картами, підготовка повідомлень, рефератів, встановлення причинно-наслідкових зв'язків та географічних закономірностей.

Для стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів застосовуються наступні методи: метод проблемного викладу матеріалу; моделювання життєвих ситуацій; метод опори на життєвий досвід; навчальної дискусії, мозковий штурм тощо.

Для контролю й самоконтролю ефективності навчально-пізнавальної діяльності студентів використовуються методи усного та письмового контролю, самоконтролю та взаємоконтролю, рецензування відповідей.

4.6. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з дисципліни є:

- екзамен;
- тести;
- практичні роботи;
- реферати;
- студентські презентації;
- завдання на лабораторному обладнанні, реальних об'єктах тощо;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-трансферною системою здійснюється шляхом поточного та підсумкового

(семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

4.6.1. Поточний контроль

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацювати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Поточний контроль реалізується у формі фронтального та індивідуального усного опитування, письмового опитування, перевірки практичних робіт, перевірки конспектів (тез), захист повідомлень, рефератів, тестування, контрольна робота тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз джерельної та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- систематичність роботи на практичних заняттях, активність під час обговорення питань.

При оцінювання знань і вмінь студентів враховується:

- ступінь сформованості загальних та фахових компетентностей, досягнення програмних результатів навчання, визначених ОПП «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота» і даною програмою дисципліни;
- ступінь опанування теоретичними знаннями з курсу «Геоморфологія з основами геології»;
- рівень осмислення студентами здобутих знань;
- повнота розкриття головних понять, точність застосування наукових термінів;
- правильність виконання практичних завдань;
- оволодіння вміннями і навичками правильно і ефективно застосовувати отримані знання на практиці, зокрема в природоохоронній діяльності;
- ступінь розвитку в студентів творчого мислення, сформованість наукового світогляду та екологічної культури.

Максимальний бал за повну, вичерпну відповідь в усній або письмовій формі під час практичного заняття – 3 бали:

- **3 б.** ставиться, коли студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить посилання на потрібну літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.
- **2 б.** ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей.
- **1 б.** одержує студент, який невпевнено переказує матеріал, не завжди вправно ілюструючи його. Під час відповіді потребує допомоги, допускається помилок;

Виконання практичних завдань та захист лабораторної (практичної) роботи оцінюється максимум в 3 бали, при цьому 3 бали отримує студент, який вчасно і правильно виконав всі завдання, можливо допустив кілька несерйозних помилок. 2 бали – отримує студент, який мав певні труднощі при виконання поставлених завдань, але зміг їх успішно подолати. 1 бал –

ставиться студентові, який не зміг вчасно виконати всі практичні завдання роботи і не виявив при цьому самостійності у їх виконанні.

Підготовка та захист реферативної роботи оцінюється максимум в 5 балів (при цьому враховується її зміст, оформлення, захист, анотація).

в 5 б. – оцінюється бездоганно структурована робота, яка містить оформлені відповідно до вимог *титульний аркуш, зміст, перелік умовних позначень* (за необхідності), *вступ, основну частину, висновки, список використаних джерел, додатки* (за необхідності), анотацію. Студент виявляє абсолютну грамотність у мовному оформленні: роботу написано з дотриманням вимог наукового стилю, без орфографічних, пунктуаційних, граматичних, лексичних помилок. Цитування коректне, оформлене відповідно до правил. У роботах враховується і культура передачі тексту засобами сучасної графіки. Захист роботи демонструє вільне володіння матеріалом, уміння відповідати на питання з теми, відстоювати власні позиції, опираючись на результати дослідження.

4 б. – виставляється за самостійну, добре структуровану роботу, яка містить усі компоненти, продиктовані матеріалом дослідження. Усі етапи роботи виконано як в роботі на «відмінно», але при цьому трапляються одиничні помилки. Усі компоненти роботи, які оформляються за зразком чи розробленими моделями (список літератури, титульний аркуш, додатки, а також цитування), не повинні містити жодної помилки. Студент виявляє мовленнєву грамотність, дотримуючись вимог наукового викладу, правил орфографії та пунктуації, виявляючи багатство мовлення на всіх мовних рівнях. Можливі одиничні не грубі помилки. На захисті студент вільно викладає результати дослідження, в основному впевнено відповідає на питання, помиляючись у несуттєвих моментах. Намагається відстоювати свою позицію. Оформлення роботи відповідає вимогам, бездоганно оформляються компоненти за абсолютним зразком (титульний аркуш, список літератури. Захист роботи показує орієнтацію студента в літературі з проблеми, здатність представити самостійно зібраний матеріал і висновки його дослідження. Але на питання відповідає невпевнено чи нечітко, інколи виникають труднощі із використанням понятійного апарату.

3 б. – виставляється за самостійно написану роботу, в якій витримано структуру, описано достатню кількість доступної літератури, зроблено висновки. Автор формулює мету і завдання, хоч не завжди робить це чітко й виразно, але при цьому виклад відповідає їм. Студент виявляє ознайомлення з основною літературою, хоч посилання на неї робить одиничні. Деінде спостерігається реферування чи навіть неоформлене цитуванням переписування.

За зразком правильно оформляє титульний аркуш, а в списку літератури припускається неточностей (не більше 3 у сумі). Додатки є, але не в усьому відповідають правилам (наприклад, таблиці не мають назв).

Мовленнєва грамотність достатня, але фіксується відхилення від наукового стилю при намаганні дати самостійно опис мовної одиниці, можливі орфографічні й пунктуаційні помилки в типових правописних позиціях, не виявляється багатство мовлення, а тому можливі тавтологія, плеоназми, вживання слів у невластивих значеннях. На захисті студент користується записами, які в основному показують його обізнаність з теми, але при цьому він губиться, відповідаючи на питання, намагається навести приклади, а не їх власну інтерпретацію.

2 б. – свідчить про первісне опрацювання теми: зібрано мінімум матеріалу, студент уявляє про що треба писати і реферативно передає теоретичні відомості. При цьому мовний матеріал не аналізує, а підставляє під відомі твердження. Самостійності у викладі практично немає. Структурно робота незграбна, може мати не всі необхідні компоненти.

Мовленнєве оформлення в самостійних фрагментах примітивне, з великою кількістю помилок.

Захист показує, що студент має загальне уявлення з проблеми, яке намагається донести до слухачів при виступі.

1,0 б. – виставляється за роботу, написану на основі єдиного джерела, яке формує найзагальніше розуміння проблеми. Студент реферує матеріал, не виділяючи цитат (списує

частини монографії чи статті), робить примітивні висновки. Але виступає перед аудиторією, невпевнено переказуючи прочитаний текст. Мовленнєве оформлення несамотійне, можуть бути помилки.

У разі невиконання завдань поточного контролю студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом завідувача кафедри. Порядок такого контролю регламентований викладачем.

4.6.2. Контроль засвоєння окремих змістовних розділів

Форми проведення контролю засвоєння окремих змістовних розділів під час вивчення дисципліни «Геоморфологія з основами геології»:

- комплексна письмова контрольна робота;
- комплексне тестування.

За комплексне тестування чи письмову контрольну роботу студенти максимум можуть отримати 1 балів. Контрольна робота містить в собі як питання теоретичного характеру, так і практичні завдання та завдання на знання номенклатури з вивчених тем.

4.6.3. Підсумковий (семестровий) контроль

Завданням підсумкового контролю є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

З дисципліни «Геоморфологія з основами геології» передбачена така форма семестрового контролю, як екзамен, який проводиться у кінці семестру.

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного контролю (максимум 60 балів) та екзаменаційної оцінки (максимум 40 балів).

4.7. Перелік програмових питань для самоконтролю:

1. Загальні відомості про геоморфологію та геологію. Поняття про геоморфологію та геологію.
2. Різноманіття геологічних та геоморфологічних наук, зв'язок з іншими науками.
3. Об'єкт, предмет і завдання геології та геоморфології як самостійних наук.
4. Методи геоморфологічних та геологічних досліджень.
5. Історія розвитку геоморфології та геології.
6. Внутрішня будова Землі.
7. Хімічний склад Землі.
8. Поняття "мінерал". Кристалографічні властивості та форми мінералів у природі.
9. Діагностичні ознаки мінералів.
10. Різноманіття та класифікація мінералів.
11. Гірські породи та їх утворення: загальні відомості.
12. Магматизм: чинники, види, наслідки.
13. Утворення та класифікація магматичних порід.
14. Вивітрювання (гіпергенез): чинники, види та наслідки.
15. Утворення та класифікація осадових порід.
16. Метаморфізм: чинники, види та наслідки.
17. Утворення та класифікація метаморфічних порід.
18. Геологічне літочислення. Основні геологічні ери та періоди.
19. Різноманіття форм рельєфу
20. Процес рельєфоутворення.
21. Класифікація форм рельєфу.
22. Чинники і процеси рельєфоутворення.
23. Морфологічна класифікація форм рельєфу.
24. Морфометрична класифікація форм рельєфу.
25. Генетична класифікація форм рельєфу.

26. Морфоструктури та особливості їх формування: загальні відомості.
27. Закономірності формування планетарних форм рельєфу Землі.
28. Основні морфоструктури материкових піднять.
29. Основні морфоструктури океанічних западин.
30. Вплив тектонічних рухів та землетрусів на формування рельєфу.
31. Вплив геологічної будови та властивостей гірських порід на формування рельєфу.
32. Роль магматизму у формуванні нерівностей земної поверхні.
33. Морфоскульптури та особливості їх формування: загальні відомості.
34. Закономірності формування морфоскульптур.
35. Флювіальні, гляціальні та криогенні форми рельєфу.
36. Еолові, карстові, термокарстові та суфозійно-просадкові форми рельєфу.
37. Схиллові, берегові, біогенні та антропогенні форми рельєфу.
38. Геоморфологічне картографування.
39. Польові і камеральні методи вивчення рельєфу.
40. Суть і завдання геоморфологічного картографування. Типи геоморфологічних карт, їх зміст.
41. Способи складання морфометричних карт, загальних геоморфологічних карт, окремих категорій форм, геоморфологічної регіоналізації, морфодинамічних, палеогеоморфологічних, геоморфологічного прогнозу, прикладних.

4.8. Схема нарахування балів, які отримують студенти з дисципліни «Геоморфологія з основами геології» за такої форми підсумкового контролю як екзамен

Поточне тестування та самостійна робота									Ек-зам ен	Су ма	
Змістовний розділ №1				Змістовний розділ №2							Сам. роб.
T1	T2	T3	KP1	T9	T10	T11	T12	KP2	9	40	
3	3	3	15	3	3	3	3	15			
51											

T1, T2 ... T12 – теми змістовних розділів. KP – контрольна робота.

Шкали оцінювання: 100-бальна, ECTS та національна

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Навчально-методичне забезпечення

1. Навчальна програма дисципліни.
2. Робоча програма дисципліни.

3. Силабус навчальної дисципліни.
5. Тексти лекцій та лабораторних робіт.
6. Мультимедійні презентації окремих тем навчального курсу.

Рекомендовані джерела інформації

Базові джерела

1. Байрак Г. Методи геоморфологічних досліджень: навч. посібник – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 292 с.
2. Гнатюк Р.М. Навчальна програма, тестові питання та методичні вказівки з курсу “Структурна геоморфологія”. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 57 с.
3. Колтун О.В. Вступ до геоморфології: Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 80 с.
4. Рудько Г.І. Геологія з основами геоморфології: підручник для студентів екологічних і географічних спеціальностей / Г.І. Рудько, О.М. Адаменко, О.В. Чепіжко, М.Д. Крочак. – Чернівці: «Букрек», 2010. – 400 с.
5. Стецюк В.В., Ковальчук І.П. Основи геоморфології. – К.: «Вища школа», 2005. – 495 с.

Додаткові джерела

1. Карпенко Н.І. Рельєф морських берегів: навч. посібник [для вищих навч. закл.] / Н.І. Карпенко. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 308 с.
2. Ковальчук М.С. Геологія і геоморфологія (геологічні процеси): навч. посібник. – К.: НАУ, 2018. – 148 с.
3. Кравчук Я.С. Геоморфологічне картографування: навч. посібник / Я.С. Кравчук. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 176 с.
4. Мащенко О.М. Геоморфологія. Ч.1. Рельєфоутворення: навч. посіб. для студ. спец. «Географія». – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2015. – 53 с.
5. Мащенко О.М. Геоморфологія. Ч.2. Зональні типи морфоскульптур суходолу: навч. посіб. для студ. спец. «Географія». – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2016. – 32 с.
6. Ободовський О.Г. Русліві процеси: навч. посібник / О.Г. Ободовський. – Київ: РВЦ Київського ун-ту, 1998. – 134 с.
7. Основи геоморфології: навчальний посібник / уклад. О.І. Ситник, Д. О. Панкратенкова. – Умань: Видав.-поліграф. центр «Візаві», 2016. – 166 с.
8. Павловська Т.С. Геоморфологія: терміни й поняття (коментар): Навч. посібник. – Луцьк: ВНУ ім. Л. Українки, 2009. – 284 с.
9. Рельєф України. Навчальний посібник / Б.О. Вахрущев, І.П. Ковальчук, О.О. Комлев, Я.С. Кравчук, Е.Т. Палієнко, Г.І. Рудько, В.В. Стецюк; За загальною редакцією В.В. Стецюка. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 688 с.
10. Світличний О.О. Основи ерозієзнавства: підручник / О.О. Світличний, С.Г. Чорний. – Суми: ВТД Університетська книга, 2007. – 265 с.
11. Сіренко І.М. Динамічна геоморфологія / І.М. Сіренко. – Львів: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2003.
12. Смішко Р.М. Структурна геологія та геологічне картування: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / Р.М. Смішко, В.Г. Пащенко. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 254 с.
13. Філоненко Ю.М. Геоморфологія: навчальний посібник для студентів природничо-географічного факультету. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – 213 с.
14. Шостак А.В. Інженерна геологія: навч. посібник / А.В. Шостак. – Інтернет-ресурс Київського університету. – geol.univ@kiev.ua. – 92 с.
15. Charlton Ro. Fundamentals of fluvial geomorphology. – Routledge, New York. – 2008. – P. 234.
16. Klimaszewski M. Geomorfologia. – Warszawa: PWN, 1985.
17. Migon P. Geomorfologia. – Warszawa: Wyd-wo Naukowe PWN, 2006. – 462 p.

18. Huggett R.J. Fundamentals of Geomorphology. Third Edition. – New York: Routledge, 2011. – 536 p.

Електронні джерела інформації

1. Каталог мінералів <http://www.catalogmineralov.ua>
2. Мінерали <http://klopotow.narod.ru/index.html>
3. Каталог мінералів <http://kristallov.net>
4. Горна енциклопедія <http://www.mining-enc.ua>
5. Географічний сайт <http://www.geograf.com.ua/>
6. <http://mineral.galleries.com>

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральнотуркменському державному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022).

Під час вивчення дисципліни «Геоморфологія з основами геології» студенти мають регулярно відвідувати навчальні заняття згідно затвердженого розкладу або ж документально підтвердити важливу причину своєї відсутності (медична довідка, довідка з військового, лист-клопотання щодо участі у певних культурно-масових, наукових, спортивних заходах тощо).

В процесі навчання студенти мають дотримуватись принципів академічної доброчесності та загальноприйнятих норм етичної поведінки: зокрема не допускається з боку студентів списування, надання завідомо неправдивої інформації, фабрикація та фальсифікація даних, академічний плагіат та самоплагіат, несвоєчасне виконання чітко поставленого завдання, пропонування хабара викладачу, користування мобільним телефоном під час занять різної форми, а також іншими гаджетами під час контрольних заходів перевірки знань. Співпраця студента із іншими учасниками навчального процесу (викладачами, студентами, працівниками навчальних лабораторій, деканату, бібліотеки та ін.) має базуватись на принципах поваги, партнерства та взаємодопомоги, відповідальності, законності, соціальної справедливості, дотримання ділового етикету.

Студент має право звертатися до викладача за додатковим поясненням матеріалу курсу чи змісту практичних завдань протягом робочого часу під час консультацій.